

Puk jemne proletariat, ehtäd!

НАУЧНО-ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКАЯ АССОЦИАЦИЯ
ИНСТИТУТА НАРОДОВ СЕВЕРА ЦИК СССР

L. M. VALERSTEJN

Mi lij mogka industrializacija jemnest

МУРМАНСК

1934

ИЗДАНИЕ КОМИТЕТА НОВОГО АЛФАВИТА

H Саам (Л.)
3-5

Puk jemne proletariat, ehtäd!

НАУЧНО-ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКАЯ АССОЦИАЦИЯ
ИНСТИТУТА НАРОДОВ СЕВЕРА ЦИК СССР

L. M. VALERSTEJN

Mi lij mogka industrializacija jemnest

Vəgə saam kile S. Černakov

О. в Лнгр.
Ц. 1935 г.
Акт № 5

МУРМАНСК

1934

ИЗДАНИЕ КОМИТЕТА НОВОГО АЛФАВИТА

Masina vuajaht kid lɔgk.

Tat lij motorvəns. Son lij pəɾamp vənsite. Motorvənsən lij kiepsamp kuɭ sɤləd. Motorvənsət lij motor. Son ant vənsə jodəhəmus. Jenə kuɭsɤli taval kolhoz jo onəv motorvənsət. Vəhtəne puk kuɭsɤli taval kolhoz alkev onəd motorvənsət. Tən bajas ləhk sovet vaɭt.

Tat lij miec pəs. Təgka lev sur kuɭsɤləm soajim. Puk təita bədt taval mieclənee di kuɭsɤlje. Puk təgka pojk lev ləhk pojk taval narodət. Voalmsəm guejka motorvənsət, pəsət, soajmət, bədt onəd ruvdet, novlet, vintət, nurət, kuket. Ruvd bədt sogəd jemnest təj səjen, kašt son lij. Novlet, vintət, nurət, kuket bədt lehkəd. Kidəguim sinət pejed covta losə lij. Təgka pojk voalmsəvov masinaguim. Masina vuajaht olməst kid lɔgk. Masina ləhk pojket vəhtamp, mən olməst kid.

Jenə bədt motorvənsitə, pəsət, soajmət. Jenə bədt masinatə voalmsovem guejka puk təita pojket. A tən guejka, stobə ləhkəd təgka masina nədtsə bədt jenə ruvtə, jenə navle. Masinaje ant jodəhemus olməne, ləhkəlaɭ. No

losə lij kidəguim eontəd masina. Peṛamp lij ehtəd motor masinaje. Anə son motor jadat masina, a ləhkeləj alk kiheed, stobə motor di masina ləgken vujkest di puerast ləhken tət pojket, koit bədt ləhkələj taval narodət. Viekvudəst masinaṇ vuaj ləhkəd puk pojket, koit bədt taval narodət. Tujsovmə masinaguim pojek vugsamp di rovsamp, mən kidəguim ləhkma.

Fabrika di zavod.

Masinan eja votətəm nala av vuinsist. Abəṛ vbedc di piṅk ɲues lij masina guejka. Sij vuejev

Zavot.

rustəd di tormjed vuejev. Di ləhkələ jev ləhkəd masinaguim abri vuln di vbez vuln, muṅgəst. Tən guejka tujšəvov pərt, koz pejovəv motor di masina, koijguim ləhkələ ləhkəv. Təgk pərt koheem nala fabrika di zavod. Tavləst sovet vaļt nədtə oalke tuejsovəd fabrikaṇ di zavodət: konsər vləhkəm, mur ləhkəm di jenə modta nalsəmet. Sovet Ehtmuzəst lev

eovta jenə fabrika i zavod. Sij ləhkəv jugkenalsəm pojket, koit sama bədt ləgk guejka di jal guejka olmət. Ləhkmus fabriket di zavodət koheəm nala **industrija**. Puk fabrika di zavod evtsajest pejev **industrija** min gosudarstvəst.

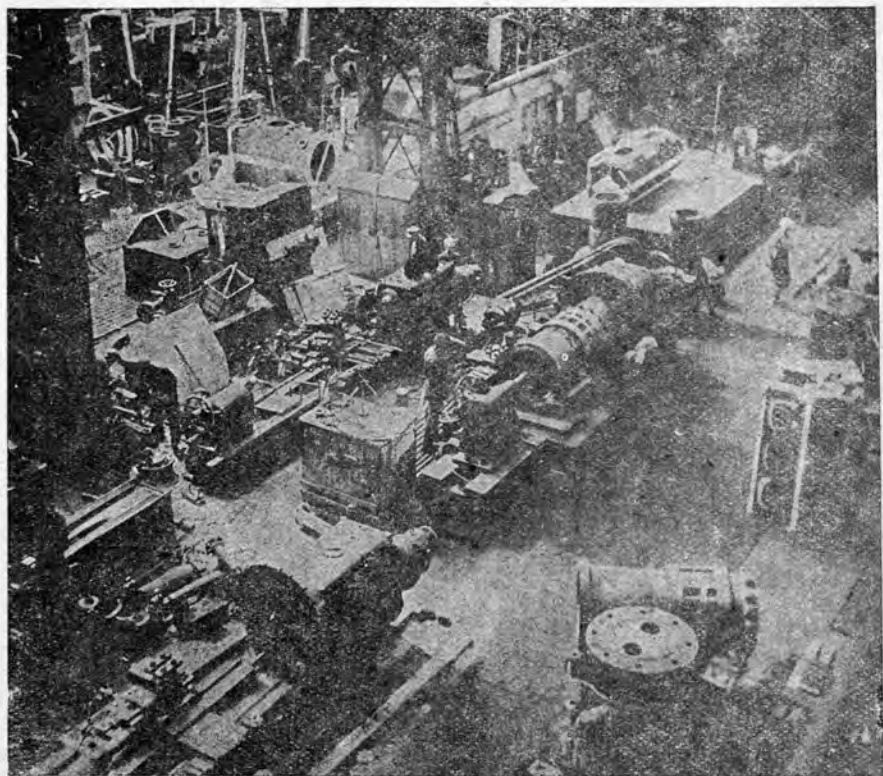
Losəs industrija tuejsəv puk masinat

Industrija jugke jemnest sinən on sur pajk. Industrija jugkjoj losəs di kiepsa. Losəs industrija vonznə ruvd. Son voalmə jugkenalsəm masinat, motorət. Son tuajast novlət, vintət, pəsət. Son ləhkə karpət, aeroplanet. Son tuajast ruvdet ruvd euhkə guəjka. Son ləhk puk masinat jemnetujisəm guəs jka. Son voalmast tət pojket, mast tuajsevov rovas pərt.

Kiepsəs industrija voalmas osket, sahpə, sahar, konsərvət, nurət pənə sojmə guəjka, oštə, pumə, kniga. Kiepsəs industrija tuejset mogka pojket, koit bədt jalmusin olmnə. Puk tət pojket kiepsəs industrija tuejset viekvudən masinaguim sur eislən.

Ku industrija pəramp lij—losəs ili kiepsəs? Puk porəmus lij losəs industrija. Losəs industriest, ku tuajast jugke masina, euene tuj krestjanien, ku siljien, miecliaŋ. Losə industrija ant masina kiepsəs industrija guəjka.

əjka. Təj masinaha kiepsəs industrija ej vu-
ajce ləhkəd jenə jugkenalsəm pojket. Masinaha
jemnetuejseji nədtsə jev vueje robusəd jenə
leip, mait. Masinaha, cielkep, motorvənsəha,

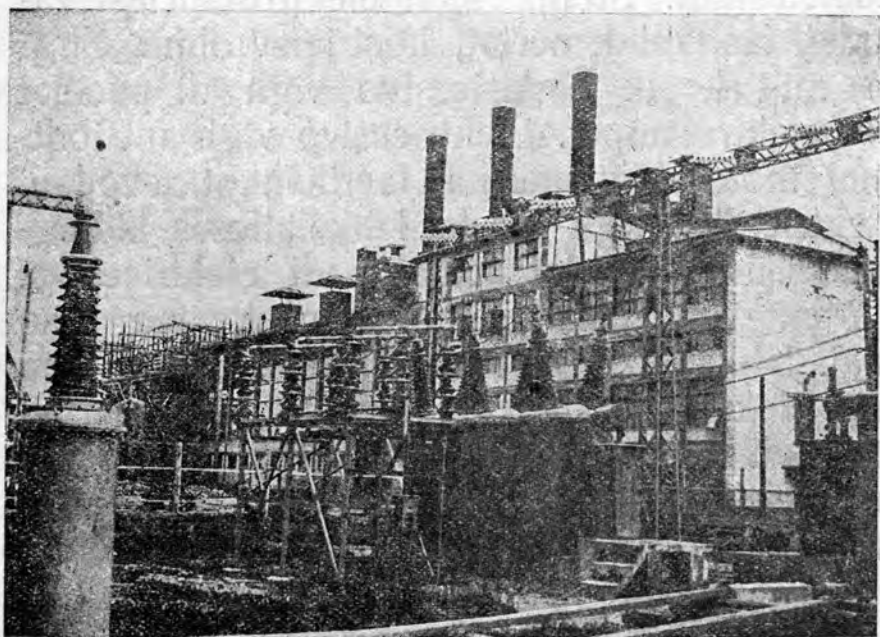
Losəs industrija.

ku|səlji nədtsə jev vuej sələd jenə ku|. Sige pə-
səha di ruvdeha mjecla jev vuej miehctəd
jenə vənə di navt kuljet. Jesli mij tuvəp pue-
rast jiled, soged jenə leip, osket, sahar, kon-
servət, sələd ku| jenamp, di bədt novdət sələd,
mije bədt evtləst pukə ləhkəd losəs industrija.

Mən jenə minəst sant fabrikedte di zavodtə losəs industrija, tən jenə masina, motorvənas, pəs aļkev onəd krestjani, kuļsli di miecla.

Tavla antəd elektricestvo!

Mij jelep kuhkən tavləst. Piel egke tavləst or pejv. Piel egke tavləst or šeunis ej. Seuni-

Elektrostancija.

sen ŋues ləhkəd, ŋues lij sɣled kuļ, ŋues lij vujhtəd navtə. Seunisen eļə logəm nala knigat di gazətət. No olmɣne kovnə sur vigh. Tat vigh lij elektricestvo. Elektricestvo ant euv. Elektricestvo vuajaht peiv. Elektricestvo

euv vɔgkead seunis ejit. Təna euvdasən vuaj nədtə lehkeɔ, gu peiva peivɔn.

No elektricestvo antə jev evtpaj euv. Son peht lɔgsɔmus motorən, masinaɔ di omp zavodət. Stobə sogəd tən vigh—elektricestvo-di poahkeɔ sonə euvəd di jadəhəd masinət, ləhkəla tuejsəv sur pərtət—elektrostancija. Təja stancijen, masina vievudəst, sogant elektricestvo vigh. Stancijen euvgət vesk straɔ stualbə miɩt. Straɔ vɔgət elektrostanciest zavodət, fabrikət di pərtət, kost jelev olmə. Straɔ miɩt koalk elektricestvo vigh di puelhət euv elektrolampət. Elektricestvo vigh ant jodtmuz motorət di masinaɩ fabrikən di zavodən. Elektricestvo vigh luestət ləhkəlatlosəs kidlɔgkən. Taval narodət nədtə bədt elektricestvo.

Men jenə lane elektrostancijet, tən jenə vuaj ləhkəd zavodət di fabrikət. Mən jenə lane elektrostancijet, tən kiehpəs lane tuejsəd pik bədt tnej dit i jal dit poajkeɔ. Mən jenə lane elektrostancijet, tən jenamp euv valtəv taval narod. Taval eje lane sig euvənali elektricestvo euvɔn.

Mije bədt evtləst puka rəstəɔte, stobə min jemnəst lihe jenamp elektrostancijet di zavodət losəs industriest. Viekvudə elektrostancijen, fabrikən di zavodən mij pajnəp tuejsimus puk poajkeɔ, koit bədt mijə jalmusə di lehk. Tujest elektrostancijet, fabrikət di zavodət, mij purnəp jal puk robhuzjet min sur jemnen.

Fabrik di zavod minə lev

Mij jelep Sovet Ehtmusəst. Sovet Ehtmusəst vaļt lij ləhkəlaņ. No evtəl, 16 əgke moast vaļt min jemnest laj vaptəkən kiedəst. Vaptək lijen hozenən fabrik, zavod di elektrostancija. Vaptək onən puk masinaļ. Vajvas olmə lijen tolke ləhkəla kied. Vaptək palhtəlen vajvas ləhkəlaļ. Sij pohkən sinən lehkəd izes fabrikən di zavodən, izes masinən. Vaptək jilen cofta puerast ja kiepsəne jev ləhkma nimən. Puk ləhken sinə el vajvas ləhkəla. Vaptək moksən ləhkəlaļ tənvert tenk, stobə ləhkəla jev ŋalgeə jamecd i vujen ləhkəd fabrikən di zavodən vaptəkən. Taval narod dit vaptək jev ləhkma nimən.

Mən guejka vaptəkət odjedənt təgksələ ləhkəlaļ. Tən guejka, stə sij lijen hozjen fabrikən, zavodən di masinən. Fabrika, zavod di masina, vaļt vaptəkə vuln, enten vaptəkvud tolke vaptəkət. Stobə fabrika, zavod di masina elken antəd vaptəkvud i ləhkəd kiepsamp jal pukət ləhkəlaļ bədtelaj vaļtəd vaptəken fabrikət di zavodət. Nədt ləhken ləhkəla Rus jemnest 16 egke moast.

Ləhkəla Rus jemnest onsəlen vaptəkən fabrika di zavod. Ləhkəla iza sənten hozjenən industriest. Ađt ləhkəla ləhkəvəv jev vaptkət, a izidəs, pukət ləhkəlaļ. Ađt

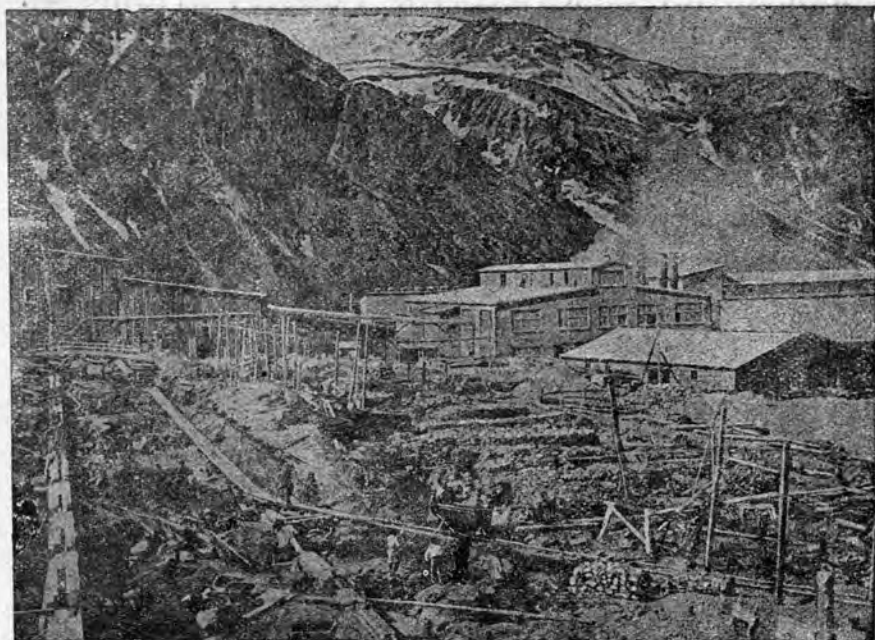
industrija lus lj vaptəkət, a porant jai i ləhkəd kiepsamp tuj pukət rəbhuzjet min jem-nest.

Ləhkəla tahtəv tən, stobə ej ləheə ni vaptəkət, ni vajvsət, stobə pukət jiljahe pəramp. No tən guəjka jiljahe pəramp, bədt suramp ləhkəd industrija, onəd jenə fabrikət, zavodət, elektrostancijet, masinət, aeroplanət, ruvd euhksət. „**Sur industrija lij olghəmus socializmət**“, nədt vɛpəst ləhkəlat **Lenin**. Tən dit rəbhuzje valt ləhk puk vighidəsguim ləhkəd industrija, evdmus losəs industrija, di tuajsəd elektrostancijet.

Ləhkəlanj valt ant masinaɥ ləhkəlat, a jev kulekət i vaptkət. Ləhkəla valt sovetət ej entɥ, stobə vabtək vaɥt jev onɥs masinaguim i muhɥɥn vajvsət. No vajvsət losə lij sogəd masinat evtəvtə. Eɭ leheə mən vuəɥta onəd masinaɥ uɔc jalmuzəst. Son pəht vana sɥgan, son araskoat ləgha di tormaj. Tən dit ləhkəlanj valt ehtəd ləhkəlat tovruzət di artlet. Tovruzət di artlen sovet valt ant masinaɥ. Sovet valt vieket kolhozneket vujkist tuled masinət jalmuzəst, kuɥɥɭgəst, jemnetujest. Mən jenamp fabrikət, zavodət di masinət ɭane sovet valtəst, tən vəhtamp puk ləhkəla kuɥɥli, miecla di krestjani vuɭkev tovruzən di artlen. A kues ləhkəla puk ehtəv, vaptəkət di kulakət puadt kieɥ.

Sant taval industrija

Kulpielsualəst, Murman okrugəst, səntə od laŋ Hibinogorsk. Neļ egke moast tast elej ni-mi. Suenəļt di kuelkeļt laj Kukisvuncorəst,

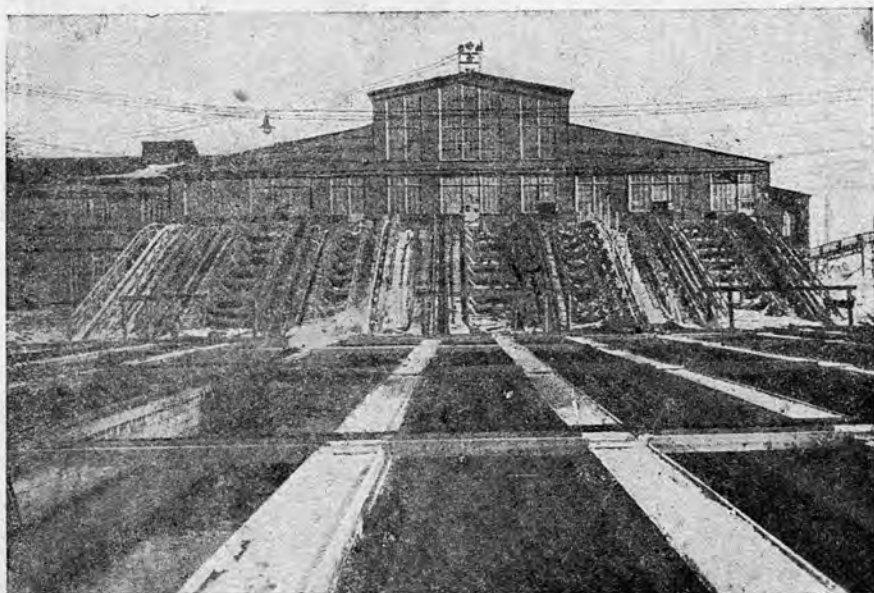

Laŋ Hibinogorsk.

Rasvuncorəst, Vudjavrəst. Pudten tigə boļsəvik ləhkəla, a sinəguim opnuvma olmə. Sij vu-uin, stə təkke pahķ vaptək lev orvjes kied-keguim. Tətə lij sig kiedik. Son ant mije permus leip di vial ant jenə kol meit. Tədə kiedikəst ləgkəd miv vuntas, superfosfat, kon suedət jemne. Təina vuncən jemne ant jenamp jengitə. No tətə kiedik ej evt tolke vial vie-

ket sentəm. Teda kiedikəst oaj ləhkəd jenə jugkenalsəm i covta sig pojhkəd. Tətə kiedik kohejuv apatit kiedik.

Hibinogorskəst ləhkes zavod, ku lehk apatitə. Lanest ađt jelev 40.000 olmnedte. Pərtən di jetksən lev elektricestvo. Vodətəv avtomobil.

Murpiləm zavot.

Lana puad, ruvdeuekas. 2 milion superfosfatas ente Hibinogorsk tədə egəst. A vəhtəne ant jenə vərəa jenamp.

Nurt Sibirəst Jenisej jogəst majjmus nel egəst moast səntə-laŋ Igarka. Nel eg moast tast lijen tolke kolm kued. Ađt Igarkəst lev eudə pərtə. Igarkəst jal 15.000 olmnətə. Jenisej miłt man mur. Igarkəst lev tujisə mur-

piləm zavod. Sinən lev kolm zavod. Təin zavodən mur pilət luvdət. Vial Igarka portəst luvdət pejet parohod el. Parohod podtlev Igarkest jugke jemnin. Talva Igarka euvina lij elektricestvin. Igarkest lev jenə skol, lihcam pərt di laugnətam pərt.

Traktor.

Şant industrija Kameatka pieşualəst. Kameatkəst tovsen sənten zavod kuļ ləhkəm guejka. Car baļ Kameatkəst lijen tolke 2 konserv zavod. Təgk zavod lijen nuez. Masina sinən lijen vanas. Puk ləhkes kidəguim. Ađt Kameatkəst lev 8 kuļ konserv zavod. Puk sij anev peremus masinať. Puk voalmsə kuļ konservəť man masinať. 1931 egəst ləhkən jenamp

14 tuafnətə olmnedte. 1930 egest kuļ konserv zavod ləhkes 359 tuafnətə euehke konservətə.

Kameatkəst səlhnən sig jadjet euekas eied ləmd. Tən euehku miļt jadət jev toļk pien-geguim di jadetə avtomobilguim. Kameatka olmə tiedtəv ađt, mi liļ traktor. Traktrə aļn ləhkəv ləhkəla sur sovhozəst aļd laņ Petropavlovsk. Traktriguim talva kiezihev gruz parohodən.

Səntəv Kameatkəst zavod, ku mur ləgk. 1932 egest ləstəli sur murləgkəm zavot. Son kodeət Kļueevskij zavot. Son tuajast eugket, puļhcət, pajhk tuejsəm guejka vənsət di modta pajhkət. Nədt kukən taval kraj E.S.S.R. 'əst—Kameatka—jask jemnje, kast ləne jenə zavodə, fabrik di masina.

Sovet valt ant taval narodət masinaļ, ant sije elektricestvo, ant skolaļ. Pəjel vədt egə eļ linee tomtəm nala min taval gorə. Jenə zavod di fabrik ləne tavləst. Kiepsa ləne jeled di ləhk ləgkəļ taval narodət. Puk sij lineen kirjitiedəļ. Puk sij lineen tovruzən di artlen. Nikues sij jev aļk stros vajvəst i kəbəst. Tovruz di artel vəjehəv poga vaptəkət—kuleket. Puk aļkev ləhksəd i porinəd jalmus puk mər eļt.

Mije bədt vəhtəne səntəd iza industrija

Car Rus jemnest laļ vanas fabrik di zavod. Rus vaptək vanas ləhken di piazləsən tən gu-əjka, stobə ləhkəd industrija, vansa pukə

lähken taval kraj guejka. A män vanamp fabrik di zavod, tən vanamp masina jemnelähkəlaŋ, ku|sɤl|jen, mieclən. Mən vanamp lij fabrik i zavod jemnest, tən jemŋ vajvsamp i razamp.

Vaptək ađt vuštə lev vojiha tolke ehtə min jemnest E.S.S.R.‘əst. Modtə jemnen, kašt votətəv pɤr Sovet jemne, vaptək vial euenceev valtəst. Modta jemnen vaptəken lev fabrik di zavod. Lev mogka jemne, kašt vaptək onəv jenə fabrikət i zavodət. Təgk jemne lev eovta tovas. Vaptək puk jemnen jev sobast min jemne. Jalmus E.S.S.R.‘əst pajant tuar el vaptəkeguim lähkəlaŋ i puk ləgkəj olmət jeres jemnet. Vaptək olmə jeres jemnen valmsovəv minɤj el ɤazəd.

No vaptək pelev ɤazəd minəj el, jesli mij alkep onəd jenə fabrik di zavod. Tana mij lineep eovta tovas jemnen i mij lueptəp vaptəkət, jesli sij minəj el ɤazəv. Manjenamp män vəhtamp mij tuajsəp jenə fabrikət i zavodət, tana pəramp alked jeled narod E.S.S.R.‘əst, tən dit tovsə lene min jemne. Sovet valt di bo|sev|ik partija lähkəv industrija min jemnest vəhtəne.

Puk lähkəla pi krestjan, di taval narod viekhev sovet valtə vəhtəne tuajsəv industrija. Min evdɤk **Stalin** sarn: „Mij kuktjem evdɤk jemnin 50—100 egka. Mij bədtelaj manəd tən kesk logk egke. Ile mij lähkep təna, ile minət izidan pazət“.

Jenə masinatə evtəl jev tuajsevma minən. Mije bədtelaj avtomobilet, traktət, aeroplanət, motorət, kombajnət, no mij jep ləhkma. Tət laj nues. Mije bədtelaj vuostləd jenə masinət jeres jemnen. Ađt jo eła tət. Mij odləne vɔg-stəp evdɔk jemnet, kast lij valt vaptəken. Mij onəp izan zavodət, fabrikət, kogk ləhkəv jugkenalsəm masinat, avtomobilet, traktret, kombajnət, motorət, aeroplanət. Mij ađt antəp min kolhozət tənvert masinatə jemnetuj guəjka, mənvert ej ant izes jemnetuəjsejed ni eht modta jemne. Mij ađt nədtsə euenelep poaltə evdhen jemnen. Mij səntəm jenamp tovsetəd di vaptəka, mən lijem. Di puk min od vaptəkvud mij sognəm izan kideguim pukət ləhkəla guejka.

Alkep puk vighadanguim vieked Boļsevik partija ləhkəd industrija

Sur kirhtəzət vuaneəv ləhkəla min jemnest ləhkmuzest masinsɔlgəst. No tənə el paje ej vual vial. Vial jenə vaptəkvud las jemnest min jemnəst. Vial jenə lij saje, kašt eła ni fabrik, ni zavod, ni elektrostancija. Taval tovrüz di artel vial vanas onəv masinađ vial jenə bədt tuejsəv fabrikət i zavodət, od lanet, elektrostancijet.

Sovet valt tuajast puk plan milt. Tən, stə mən mij tuejsəm volsə laj boļsevik partiest di sovetəst vɔdt ege moast. Ađt boļsevik partija di sovet valt volsən plan vial vɔd egas evdtəs.

Man vial vǔdt egǎ. Di tuafant od fabrike di zavodǎ, logǎ maht od elektrostancjetǎ lane tuejsovma jenǎ sajest E.S.S.R.'est. Jenǎ fabrikǎtǎ, zavodǎtǎ di elektrostancjetǎ lane tuejsovma tavlest. Tavla alked peje ruvdeuhkǎ. Talv euehk miltǎ alkev votǎtǎ vez motor aerosan di traktor pukves jodtlije. Parohod di kater alkev kezihǎd pere kukes pojkan jugkenalsǎm poajkǎt. Taval narod iza opnuvǎv tuajsǎd sig pǎrtǎt, skolať, lǎhcǎm pǎrtǎt, laugnǎtǎm pǎrtǎt, fabrikǎt, zavodǎt. Keskǎst taval olmǎj lineen izǎs inzener, doktor, vuesej E. malǎtǎ taval lǎhkǎlan vǎhtǎs jalmus sant.

Sovet valť tuajast od fabrikǎt i zavodǎt, lǎhk industrija pukin poajken E.S.S.R.'ǎst. Mogka euhkǎ vuzehes sovet valťǎ i pukǎt lǎhkǎlať E.S.S.R.'ǎst sur evdǎk—Lenin, Stalin di bolsevik partija. Bolsevik partija kǎrsǎne vǎgk minǎt pǎrǎmp jalmusǎ. Vǎgkep puk vighidamguim bolsevik partija tuajsǎd fabrikǎt, zavodǎt, elektrostancijet. Tat lij surmus lǎhkmus bolsevik partiest. Tat lij surmus lǎhkmus pukǎn lǎhkǎlan. Sur tuj lii tuejsǎd i rovnǎd min fabrikǎt, zavodǎt, elektrostancijet tuejsǎd jǎnǎ jugkenalsǎm masinať, ku poad ej vaptǎket, a mije pukǎt. Tǎtǎ sur lǎhk kohejov industrializacija jemnest. Industrializacija jemnest olghǎs lij min vighǎst.

Industrializacija jemnǎst lij olghǎs od covis jalmus. Industrializacija jemnest lij olghǎs socializmǎst.

Mi lij knigašt

Masina vuajaht kid ləgk	3
Fabrika di zavod	4
Losəs industrija tuejsəv puk masinať	5
Tavla antəd — elektricestvol	7
Fabrik di zavod minə lev	9
Sant taval industrija	11
Mije vədt vəhtəne səntəd iza industrija	14
Aļkep puk vighadanguim vieked boļsevik partija ləh- ked industrija	16

Чув. н. 11

Ответственный редактор <i>А. В. Алмазова.</i> Технический редактор <i>С. Ефимова.</i>	
Сдано в набор 1/II 1934 г.	Подписано к печати 17/VI.I 1934 г.
Ленгорлит № 19536.	Тираж 500 экз. Заказ № 1530.
Количество тип. зн. в 1 б. л. 28 000. П. л. 1 ¹ / ₈ . Бум. 9/16 л. Формат 62 × 94.	

Тип. „Коминтерн“ и школа ФЗУ им. КИМ'а. Ленинград, Красная ул., 1.

Сам. (л.)
3-5

Цена 40 коп.

№ 6490

НА СААМСКОМ (ЛОПАРСКОМ) ЯЗЫКЕ

Л. М. ВАЛЕРШТЕЙН

ЧТО ТАКОЕ ИНДУСТРИАЛИЗАЦИЯ СТРАНЫ

Перевод З. ЧЕРНЯКОВА